

*„Arra vagyok büszke, hogy szeretem az életet és élvezem. [...] Annyiféle öröm van az életben, olyan kifogyhatatlan forrása az élet az örömöknek, és én nagyon szeretek örülni.”<sup>1</sup>*

– Winkler Gábor teljes munkásságát átfogni egy rövid tanulmányban szinte lehetetlen feladat. Rendkívül nagy tudású és nagy munkabírású ember volt: építészeti, városépítészeti, műemlékvédelmi, történeti kutatói tevékenységének összefoglalása köteteket töltene meg. Ebben az írásban ezért inkább arra teszünk kísérletet, hogy bemutassuk tanárként, elsősorban a Nyugat-magyarországi Egyetem Építéstani Intézeténél töltött éve alapján.

## Az építész-tanár

Winkler Gábort a család és a munka Győrbe hívta: megszerette a várost, ez volt számára az „otthon”. Ugyanakkor Sopronban nőtt fel, ide mindig hazajött: itt volt számára az „itt-hon”, a gyökerek, amelyek alakították látásmódját. A városhoz és az egyetemhez egyaránt erős érzelmi szálak fűzték. Első emlékei az egyetemről még kisgyerekkorából származtak: 1945-ben édesapja, a szintén neves építész, Winkler Oszkár – családját féltve és az egyetem kedvező helyzetét ismerve – engedélyt kért, hogy beköltözhessen feleségével és két kisfiával az egyetem területére.<sup>2</sup> Winkler Oszkár ekkoriban már előadásokat tartott a soproni hallgatóknak, vendégelőadóként az építészet témaköréből. Pár év múlva – a tanári kar egyik legfiatalabb tagjaként – az Építéstani Tanszék vezetője lett, majd több mint három évtizeden át töltötte be ezt a posztot.

Négy fia az egyetem “vonzásában” nőtt fel; a legnagyobb, Gábor az ő hatására választotta az építész hivatást. Láta édesapját tanítani, alkotni a tanszéken és otthon, beleivódott az építészet és a tanítás szeretetbe. A soproni egyetemhez való kötődését mutatja az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán 1964-ben megvédett építészmérnöki diplomamunkája, melyben az Erdészeti és Faipari Egyetem számára tervezett rektori épületet. Saját visszaemlékezésében írja, hogy „egy-egy nagyobb feladatleadás előtt hazamenekültem Sopronba és beköltöztem Édesapám egyetemi szobájába. Pontosabban a professzori szoba melletti keskeny, magas kis helyiségbe, ahol nagy rajzasztal volt, melyen nyugodtan dolgozhattam.”<sup>3</sup> Édesapja példája arra nevelte, hogy választott hivatása gyakorlati részét ugyanúgy ismerje, mint az elméletit: így dolgozott építkezéseken is kivitelezőként, művezetőként, mielőtt aktívan tervezni kezdett volna. Gyakorlati és tervezői tapasztalatait később visszaforgatta a „nagyobb léptékbe”: a várostervezésbe és

<sup>1</sup> Winkler Gábor: 70 emlék. Idézet az Építéstani Intézetben 70. születésnapja alkalmából készült beszélgetésből. <https://www.youtube.com/watch?v=bz46H7TZQLY> (letöltve: 2016.05.19.)

<sup>2</sup> Winkler Gábor: Az Építéstani Tanszéken töltött éveim. In: Szabó Péter (szerk.): Építéstani Intézet 1872–2012. Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem, 2012. 47.

<sup>3</sup> Uo. 49.

a műemlékvédelembe. A felhalmozott szellemi értékeket végül egyetemi tanárként adta tovább a hallgatóságnak, az épített környezet és a benne élő emberek szeretetével együtt.

Saját bevallása szerint soha nem akart főállású egyetemi oktató lenni, később mégis szakmai munkássága súlypontjának tartotta az oktatást, saját szavaival: „szenvedélyesen szeretek tanítani”<sup>4</sup>. A tanítás a szívéből jött, szervesen összefüggött a műemlékek és a történeti városok értékeinek megőrzése, értékeinek megmentése iránti vágygal. Mindegy volt, hogy erdőmérnök, környezetmérnök, faipari mérnök, építész, turizmus szakos hallgatókat tanított vagy „csupán” ismeretterjesztő előadást tartott: a lényeg mindig ugyanaz volt. Felhívni a figyelmet az emberiség épített értékeire, megismertetni és megszerettetni az építészet világot, így menteni meg a történeti települések szellemét, hogy élhető és megélhető környezetet adhassanak lakosaiknak. Ha látta, hogy mondanivalója felkelti a hallgatóság érdeklődését (és általában felkeltette), éveket fiatalodott, valósággal ragyogott jellegzetes mosolya.

Tervezői munkája mellett 1990-től egy évig meghívott docens volt a Budapesti Műszaki Egyetem Urbanisztikai Tanszékén, ugyanettől az évtől tartott előadásokat a győri Széchenyi István Főiskolán (1992-től címzetes főiskolai tanárként), majd később a pécsi Pollack Mihály Főiskolán és a BME műemléki továbbképző szakán. 1992-től közel tíz évig volt vendégprofesszora a pozsonyi székhelyű Academia Istropolitana-nak, ahol angol nyelvű előadásokat tartott. Az Erdészeti és Faipari Egyetem Faipari Mérnöki Karának Építéstani Tanszékéhez 1995-ben került, először tudományos munkatársként, és az akkori tanszékvezető Kubinszky Mihály reménybeli utódjaként. 1995. július 1-jei hatállyal nevezték ki egyetemi tanárrá, majd egy hónapra rá – Kubinszky professzor úr nyugdíjazásával – tanszékvezetővé.

## Az Építéstani Intézetnél

A NYME Építéstani Intézete<sup>5</sup> történetének több mint 140 éve alatt végig sajátos szerepet töltött be az egyetemen belül: az építészeti ismeretek különböző jellegű oktatására mindegyik szakon szükség volt. Az idők során változott a szervezeti felépítés, a szakok összetétele, de az Intézet oktatási tevékenységének sokszínűsége megmaradt. Amikor Winkler Gábor átvette a Tanszék irányítását, az éppen „intézetesítés” előtt állt, az oktatott tantárgyak mennyisége is felszaporodott. A szükséglethez képest kevésnek ítélte az oktatók számát, ezért a Tanszék fejlesztésébe fogott. Tervei szerint az Intézet oktatási spektruma igyekezett átfogni az építészet és településtervezés legtöbb területét. Winkler Gábor által a NYME Építéstani Intézeténél oktatott tantárgyak a következők vol-

<sup>4</sup> Ugyanezzel a címmel jelent meg 2002-ben önéletrajzi írása is. *Winkler Gábor*: „Szenvedélyesen szeretek tanítani...” Műemlékvédelem 46 (2002), 178–182.

<sup>5</sup> Korábban Építéstani Tanszék. Az Erdészeti és Faipari Egyetem 1996-ban vette fel a Soproni Egyetem nevet, majd 2000-ben, integrációval alakult át Nyugat-magyarországi Egyetemmé.

tak:<sup>6</sup> Építési anyagok és szerkezetek, Építéstan, Építészetelmélet (1-2.), Építésztörténet (1-4.), Faépítészet, Faipari üzemek és szerkezetek, Faszervezetek a kortárs építészetben, Faszervezetek rekonstrukciós tervezése, Lakó-, mezőgazdasági-, ipari-, középület-tervezés, Magasépítési ismeretek, Örökségturizmus, Szaktörténet /építészet/ 1-3., Településrendezés és -védelem, Területrendezés és fejlesztés, Terület- és településrendezés, Tervezés fejlesztés szabályozás, Tervezésemélet, Turisztikai tervezés, fejlesztés, szabályozás, Üdülőhely-tervezés, Városépítés és műemlékvédelem.

Az általa oktatott tantárgyakban az „építészet és történeti szemléletű városrendezés legfrissebb elveinek és módszereinek”<sup>7</sup> továbbadására helyezte a hangsúlyt. Az építéstan mellett nagy kedvvel tanította az építésztörténetet, a városrendezést és a műemlékvédelmet. Szakmai tevékenységét soha nem hagyta abba: az egyetemi oktatás mellett is tervezett, kutatott. Az épülettervezés, várostervezés és -helyreállítás terén szerzett tapasztalatait ugyanúgy belegyúrta a tananyagba, mint – Pápán 1993 óta betöltött – főépítési tevékenységéből nyert tudását.

Minden előadására készült: vázlatot írt kis cetlikre, melyeket az órák előtt mindig áttanulmányozott. Ezt a lelkiismeretességet látta édesapjától, akit emberi, szakmai és oktatási vonatkozásban is példaképnek tekintett, és ezt az alaposságot, a tanítás tiszteletét adta tovább tanítványainak és kollégáinak. Gyakran beült munkatársai előadásaira, észrevételeivel segítette munkájukat, ugyanakkor a saját óráira is behívta kollégáit. Soha nem csinált presztízskérdést abból, hogy saját tárgyaira „betanítsa” fiatalabb munkatársait. A tudás átadásának örömeivel és a jövőbe vetett felelősséggel tette mindezt.

A hagyományos oktatási eszközök híve volt. Szeretett krétával táblára rajzolni: a történeti városok körvonalainak felskiccelése közben színes történetekkel keltette életre az ábrákat. A tábla mellett szívesen használt diavetítőt, saját – a világ minden tájáról származó – fotóival hozta közel a hallgatósághoz az adott témát. Előszóval vitte hallgatóit „terepre”: a soproni, bécsi tanulmányi sétákon mutatta meg nekik a történeti városok szépségeit, lelkét és az ezekre ható folyamatokat. Zene- és filmrajongóként gyakran használt könnyű- és komolyzenei hasonlatokat, filmeket a tananyag illusztrálásához (egyik kedvence volt Simon & Garfunkel egyik dala, a *So Long Frank Lloyd Wright*). A magyar mellett németül is anyanyelvi szinten írt és adott elő, de számtalan nemzetközi szemináriumot tartott angol nyelven, amelyen szintén folyékonyan beszélt.

Óriási munkabírást mutatja, hogy a NYME Építéstan Intézetének vezetése mellett 2002-től a Széchenyi István Egyetem (korábban főiskola) egyetemi tanára, 2003-tól tanszékvezetője lett. A soproni Intézet vezetését 2006-ban adta át Szabó Péternek, de változatlanul tovább tanított 2011-es nyugdíjazásáig. Ezt követően többek között a Széchenyi Egyetemen és – nagy örömeire – a Zeneművészeti Egyetemen tartott előadásokat.

<sup>6</sup> Az Építéstan Intézet nyilvántartása a Neptun-rendszer alapján, 2012

<sup>7</sup> Winkler Gábor szakmai önéletrajza, kézirat, NYME SKK Építéstan Intézet, 2008

## A mentor

Winkler Gábor kutatási-szakértői tevékenységének bemutatásához egész tanulmánykötetre lenne szükség, ezért csak néhányat emelnénk ki közülük azért, hogy bemutathassuk munkásságának ezt a rétegét. Mint mindent, a saját kutatásaiból nyert tapasztalatokat és rutint is próbálta megosztani másokkal. Ha egy tanítványa településtervezési, rekonstrukciós témával foglalkozott, az előzmények, történeti összefüggések megismerése érdekében javasolta neki a levéltári kutatást, melyben maga is nagy gyakorlattal rendelkezett. A *Sopron építészete a 19. században*<sup>8</sup> címmel megjelent (doktori disszertációjából átdolgozott) könyvében rendkívül alapos, könnyen követhető hivatkozásokat találunk. A pontosság ellenére sikerült a száraz adatok alapján olvasmányos, a „nem szakemberek” számára is könnyen befogadható művet alkotnia. A szakmaiság és a közérthetőség egysége teljes munkásságát jellemezte: ezt a szemléletet igyekezett továbbadni tanítványainak is. Többször említette, hogy doktori értekezésének kapcsán volt, aki bírálta a túlzottan emberi hangnemet. Winkler Gábor szerint ugyanolyan fontos volt, hogy mindenki megértse, amit ír, mint a szakmai hitelesség, hiszen a hétköznapi emberek és az építészeti képzettséggel nem rendelkező törvényhozók alakítják környezetüket mindennapi magatartásukkal, döntéseikkel. Mindenkinek értenie kell, miért fontos az épített örökség védelme. Többek között ezt a célt szolgálta *Történeti városok helyreállításának elvei és módszerei* címmel 2004-ben megvédett akadémiai doktori értekezése is,<sup>9</sup> melyben egész addigi, a városi léptékű műemlékvédelem terén folytatott munkásságát összegezte.

Az Építéstani Intézetnél töltött évei alatt számos faipari mérnök és környezetmérnök diplomamunkájának témavezetője volt, emellett az Országos Doktori Tanács összesen 14 témavezetését<sup>10</sup> tartja számon, melyek közül tizenketten szereztek fokozatot. Nagyon büszke volt erre a számra. Tanítványai sikereinek őszintén tudott örülni, szinte „örökbe fogadta” őket. Aktívan figyelemmel kísérte diplomatervezői és doktoranduszai munkáját, végtelen türelemmel olvasta át a vázlatokat, terveket, félkész anyagokat. A tudományos fokozatszerzéshez szükséges bizonyos számú publikáció megléte: ezek írását folyamatosan bízta, nem egyszer szerzett lehetőséget a tanítványok írásainak kiadására. Tanítványai kutatásait tanácsaival is segítette, melyek sok esetben nem csupán szakmai, hanem általános érvényű iránymutatások voltak. Bármikor kérdezhettünk tőle, telefonon, e-mailben: amint tudott, válaszolt. Ha volt rá lehetőség, különböző munkákba is bevonta tanítványait, többek között a Virágvölgy részletes rendezési tervébe, Sopron környezetvédelmi programjának településszerkezeti munkarészébe, az Őrség népi építészetét védendő kutatásba, vagy a Sopron helyi értékvédelmi rendeletét előkészítő szakmai munkába.

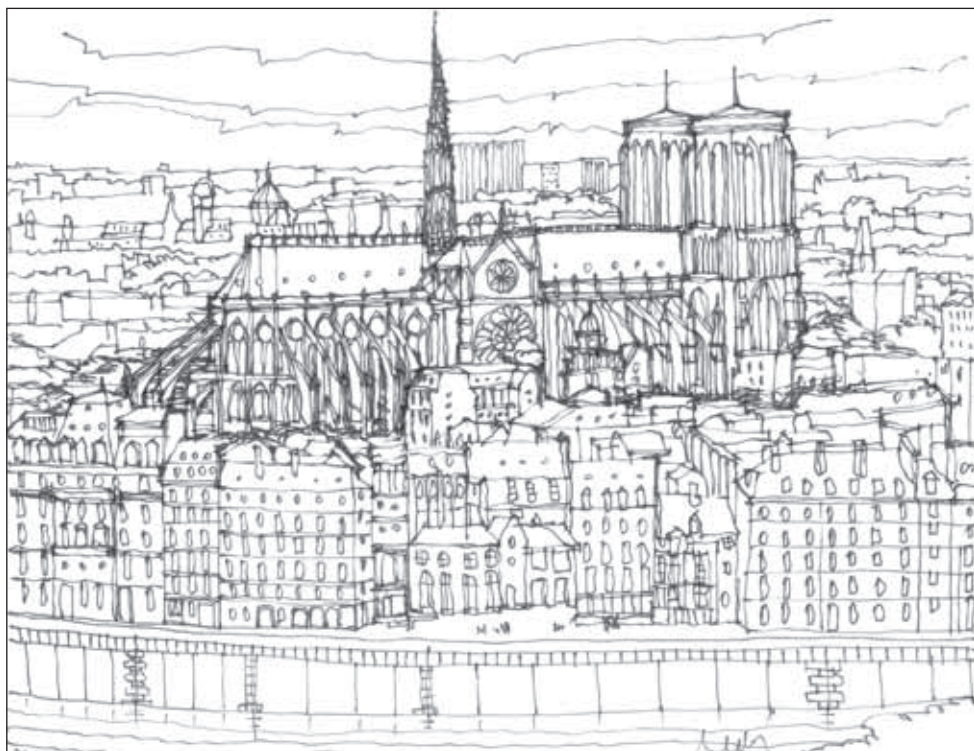
<sup>8</sup> Winkler Gábor: *Sopron építészete a 19. században*. Budapest, 1988.

<sup>9</sup> Winkler Gábor: *Történeti városok helyreállításának elvei és módszerei*. (Pápa műemléki belváros rekonstrukciójának tudományos kérdései). Magyar Tudományos Akadémia doktori disszertáció, 2002.

<sup>10</sup> 1996-tól volt témavezető a Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kar Cziráki József Faanyagtudomány és Technológiák Doktori Iskolájában.

Nagyon jellemző volt rá, hogy fiatalabb kollégáit is egyenrangú partnerekként, barátként, atyai jóindulattal kezelte. Egyik előadása előtt doktorandusza elindult az előadóterembe a régi típusú, 10-12 kilós írásvetítővel, úgy futott utána: „Kislányom, ne te vidd!” Nem szeretette, ha (nála akár 30-40 évvel fiatalabb) munkatársai magázzák, mindig ő kérte a tegezést. Vezetése alatt a tanszéken jó hangulatú, de ugyanakkor fegyelmezett, nagy munkabírású gárda jött létre. A közös munkán túl rendszeresek voltak az oldott légkörű „kihelyezett” tanszéki értekezletek, évzárók, melyeken a korábbi munkatársak is gyakran részt vettek.

Már egy éve, hogy váratlanul elment, de a mai napig feldereng jellegzetes alakja az egyetemen és Sopron utcáin. Egy héttel távozása előtt többünket felhívott, csak hogy megkérdezze, hogy vagyunk. Emberségét, látásmódját, lelkiismeretességét tanítványai próbálják továbbvinni, de már csak hatalmas szakirodalmi hagyatékától és emlékeinktől kérhetünk tanácsot.



Párizsi útirajz (Winkler Gábor rajza)